

PAREMIOLOGIA I INTERNET

VÍCTOR PÀMIES I RIUDOR¹
Universitat de Barcelona
vpamies@gmail.com

RESUM

La irrupció d'internet i de la informàtica accessible al públic en general ha comportat un seguit de canvis en moltes disciplines que ha obligat a replantejar-ne els fonaments i la metodologia. En aquests moments, els usuaris d'internet no només consumeixen informació, sinó que poden generar continguts i avaluar els que consumeixen d'una manera interactiva i bidireccional. Això ha permès eixamplar l'oferta de materials paremiològics, ja siguin acadèmics, divulgatius o amb un component important de negoci al darrere. I la creativitat i l'aprofitament d'aquestes noves eines ha permès també diversificar molt l'oferta de continguts.

PARAULES CLAU: paremiologia; paremiografia; internet; xarxes socials; innovació; didàctica.

PAREMIOLOGY AND INTERNET

ABSTRACT

The emergence of the Internet and computer technology accessible to the general public has led to a series of changes in many disciplines and has also forced us to reconsider their basic principles and methodology. Currently, users do not limit their Internet usage to taking advantage of the content, but actually some of them are able to generate their own content and to evaluate what they use interactively and bidirectionally. This has led to an expansion of paremiological content, both academic and informative, and with a commercial interest. Furthermore, the exploitation of these new tools and user creativity has generated a wide variety of content.

KEY WORDS: paremiology; paremiography; Internet; social networking; innovation; teaching.

Sempre m'ha sorprès la facilitat amb què els refranys i les dites en general (aquelles peces que formen part del pòsit cultural d'una llengua, que remetent a una societat antiga, rural, sense alfabetitzar, que havia de recórrer a aquestes peces plenes de musicalitat, rima i ritme per transmetre coneixements i saviesa de manera que fossin fàcilment recordades) s'han adaptat a la nova tecnologia digital.

Des de la irrupció de la informàtica domèstica, amb l'opció veritable perquè tothom pogués connectar-se a la xarxa, ja sigui com a consumidor de continguts o ja sigui com a creador, hi ha hagut un seguit de disciplines que s'han hagut de renovar perquè la pantalla de l'ordinador ha resultat ser una finestra oberta a moltes novetats.

¹ <http://www.dites.cat>

Novetats metodològiques, però també altres innovacions, que han obligat moltes disciplines a adaptar-se a les noves eines que la informàtica posa a la seva disposició.

I ha estat una revolució que no només ha afectat la paremiologia, sinó que també ho ha fet en altres disciplines amb les quals entra en contacte a través de la paremiologia aplicada. Per exemple, la meteorologia, la psicologia, la genètica, la geografia i un llarg etcètera, amb les quals manté relacions ben estretes i que també han eixamplat el seu ventall de possibilitats amb la irrupció de la informàtica i la tecnologia digital.

Per la temàtica de l'article, hi trobareu més enllaços que referències bibliogràfiques. He intentat fer-lo més divulgatiu que acadèmic amb la presentació d'un tast selecte d'allò que ofereix la xarxa. Tots els enllaços han estat seguits i comprovats al novembre de 2014.

1. LA PAREMIOGRAFIA ABANS D'INTERNET

Si pensem en els rudiments de la paremiografia, en com elaboraven les obres lexicogràfiques que contenien fraseologia paremiològica, i ens fixem, per exemple, en la sistemàtica de treball de mossèn Alcover i Francesc de Borja Moll al *Diccionari català-valencià-balear*, la de Joana Raspall i Joan Martí al *Diccionari de locucions i frases fetes* o la que aplicava Sebastià Farnés a la *Paremiologia catalana comparada* (obres anteriors a l'aparició de la informàtica i de l'aplicació de les bases de dades per a la catalogació de material lexicogràfic), veiem que totes funcionaven a través de fitxes que classificaven per ordre alfabètic en calaixeres, carpetes o caps de sabates.

Fixem-nos, com a exemple, en la metodologia que aplicava Sebastià Farnés (1992-99 I: 18) per classificar els proverbis que conformen el corpus de la seva *Paremiologia catalana comparada*, a través de les instruccions que feia arribar als diversos recopiladors i col·laboradors que l'ajudaven en l'arreglada d'aquest material, tal com explica en el pròleg d'aquesta obra:

LLEIS DEL COL·LECCIONADOR:

- I. Cada proverbi una papereta.
- II. Aplegar totes les variants d'un mateix proverbi.
- III. Prendre nota del lloc on s'ha trobat la dita o refrany i, si hi és, nom del citador que li doni autoritat.
- IV. El lloc o comarca de les recollides de viva veu.
- V. Acompanyeu cada referta de les dades que trobeu referents a ella, per poder-ne estudiar son origen i sa història, com intentà fer-ho en Bastús en sa obra *La sabiduría de las naciones*.
- VI. Classificació: l'ordre alfabètic pel primer substantiu, adjectiu o verb.
- VII. Tota dificultat l'ha de resoldre el mateix col·leccionador. La col·lecció ve a ésser un magatzem de molts articles, ben endreçat i ordenat.
- VIII.

Fins ara, pel que fa a materials paremiogràfics, ens podíem trobar amb obres que podíem classificar en 4 àmbits diferents, segons el tipus de repertori que es fes:²

- Recopilacions alfabètiques (diccionaris, com ara DIEC, DCVB, GDLC).
- Recopilacions locals (com ara les monografies sobre les comarques de Ponent que ha fet Josep M. Bellmunt i Figueras).
- Recopilacions temàtiques (per tema, com la majoria d'obres de Joan Amades i moltes de caire meteorològic o infantils).
- Recopilacions comparatives amb altres llengües (bilingües o multilingües, generalment en format de diccionari, com ara els diccionaris bilingües d'Enciclopèdia Catalana).

I la majoria d'obres en format de diccionari havien d'apostar per l'ordenació alfabètica o pels mots clau (en combinació amb l'alfabètica). Això feia molt difícil la classificació de les peces fraseològiques que cataloga la paremiologia (siguin refranys, frases fetes o locucions, segons la classificació funcional de la immensa majoria de recopilacions d'aquesta mena), perquè són susceptibles de molta variació que fa que l'ordenació alfabètica sigui gairebé impossible o altament inadequada.

Pensem en alguns casos que ens ajudin a contrastar aquesta dificultat de catalogació, perquè, segons optem per una solució o una altra, s'alterarà irremeiablement l'ordre alfabètic. Veiem quines solucions adoptaven els diccionaris temàtics sobre les diferents parts del cos (*Amb cara i ulls* [2011], *En cap cap cap* [2012], *Una mà de dites* [en premsa]), recollides a les introduccions, per justificar alguns criteris de classificació i l'elecció de determinades formes preestablertes en detriment d'altres:

- Alternança i equivalència de proverbis que comencen per *Més val* o *Val més*. Així, al costat de *Val més anar sol que mal acompanyat*, *Val més boig conegut que savi per conèixer* o *Val més bona gana que bona vianda* també trobem *Més val anar sol que mal acompanyat*, *Més val aptesa que fortalesa* o *Més val bona avinença, que bona sentència*.
- Alternança i equivalència en frases fetes d'alguns verbs sinònims, com ara *Dur* (o *Portar*) *quatre ulls*, *Allargar* (o *Estirar*) *més el braç que la màniga* o *Sortir-se'n* (o *Tornar-se'n*) *amb les mans al cap*.
- Correlació entre frases fetes amb el verb *Tenir* i locucions adverbials amb la preposició *Amb*: (*Tenir una bena als ulls* → *Amb la bena als ulls*; *Tenir el cor a la mà* → *Amb el cor a la mà*; *Tenir el cap fred* → *Amb el cap fred*; etc.).
- *Tenir* + locucions comparatives (amb o sense article): *Tenir ulls de puça*, *Tenir uns ulls de puça* o *Tenir els ulls de puça*.
- Relatiu amb funció de subjecte amb *El que*, *El qui* o *Qui* (*El que no té feina el gat pentina* = *Qui no té feina el gat pentina*).

² Vegeu també la classificació que proposa Joan Veny (2012: 315), qui para atenció sobretot a l'eix general-dialectal i al fet que els reculls siguin amb o sense comentaris o equivalències.

- Dubtes en l'ús de preposicions, sobretot entre diferents parlars, com ara *A* i *En* (*A cap desbaratat, tothom hi té part = En cap desbaratat, tothom hi té part*).
- Recursivitat i alternança amb les formes *A on*, *On* o *Allà on* (*Allà on no hi ha cap, tot és cua = A on no hi ha cap, tot és cua = On no hi ha cap, tot és cua*).

I en podríem trobar moltes més que, quan afecten la part inicial de la parèmia, afecten l'ordenació alfabètica de tota l'obra.

En les obres en paper, calia esmenar aquestes deficiències amb un seguit d'índexs annexos que facilitessin la recerca d'informació més enllà del lema d'ordenació alfabètica: índexs onomàstics, de mots claus, temàtics, etc. I això encaria l'obra, n'augmentava el volum i en dificultava el seguiment de la informació.

2. LA IRRUPCIÓ DE LA INFORMÀTICA I D'INTERNET

Amb la irrupció de la informàtica, moltes disciplines han de reformular els seus principis i la seva metodologia de treball. Afecta tant la documentació, com l'edició d'obres o la recopilació d'obres lexicogràfiques, per fer esment només d'algunes disciplines que tenen connexió amb la paremiologia en algun àmbit.

Així, el pas de la tecnologia de paper a la digital obre el ventall a noves possibilitats i avantatges, com ara:

- Digitalització de materials inaccessibles i de textos antics (accés als fons de la majoria de biblioteques més importants d'arreu del món).
- Actualització en línia (constant, al moment. Deixen de tenir sentit enciclopèdies en paper amb volums addicionals, fe d'errates o segones i subsegüents edicions ampliades i revisades).
- Universalització de la informació (tothom pot accedir als fons públics d'arreu).
- Tasca col·laborativa (facilita el treball en equip amb eines versàtils que minimitzen les repeticions, reiteracions i el trasllat amunt i avall de la informació o dels diversos esborranys).
- Compartició de coneixements (tothom té accés gratuït a aportar coneixement).
- Indexació de continguts (tot el text és recuperable a través de les cerques i s'etiqueten altres materials multimèdia per facilitar-ne el rastreig i catalogació).
- Reordenació de la informació. Creuament de dades (un text elaborat pot prendre molt diverses fesomies a través de tècniques de formatació amb una reelaboració mínima).
- Mal·leabilitat dels continguts (es poden mostrar els continguts a través de molt diverses plataformes i suports).

És clar que, amb la tecnologia de la informàtica, podem cercar informació en tot el corpus d'una obra si està ben digitalitzat. En el cas dels diccionaris, per exemple, ja no només podem fer cerques en el lema, sinó també en les definicions, els exemples, en els equivalents o sinònims i en altres parts de l'obra com poden ser introduccions, pròlegs o annexos.

Ha canviat, definitivament, la manera de treballar en moltes disciplines i també com catalogar la informació, com treballar-la i la manera de presentar-la.

Ara més que mai es fa imprescindible seleccionar i avaluar la credibilitat de les fonts a través de les quals ens arriba la informació. L'allau d'informació a què tenim accés fa impossible poder-la processar de manera satisfactòria i això ens obliga a seleccionar molt meticulosament la informació pertinent i veraç d'aquella que podem obviar o que pot ser manipulada.

Així, en aquesta part final de l'article, intentaré mostrar la diversitat de materials que la informàtica ha permès compartir a internet sobre paremiologia a través de diferents canals i mitjans (des d'un àmbit més divulgador que acadèmic, però amb rigor i citació exhaustiva de les fonts emprades en tots aquests treballs i iniciatives) i també intentaré fer un tast ràpid, però espero que prou saborós i complet, de diferents ofertes i opcions que han aparegut a la xarxa amb la irrupció dels ordinadors i la massiva utilització d'entorns de xarxes socials per un gran nombre d'usuaris.

3. UN PORTAL SOBRE PAREMIOLOGIA CATALANA DES DEL 2002 A INTERNET

Des de l'adreça <http://www.dites.cat> tenim accés a un complet portal amb diverses iniciatives a la xarxa sobre paremiologia catalana, que ens serviran per veure quines opcions ofereix actualment la xarxa per aquest tipus de continguts. És la continuació, actualització i modernització d'un primer portal aparegut pels volts de l'any 2002, en l'espai web que oferia l'empresa de telefonia que donava accés a internet. Encara es pot visitar la portada del projecte,³ que remet al nou portal. Érem a l'inici del web 1.0, on d'una manera costosa i prou complexa es podia començar a compartir informació amb uns certs coneixements d'informàtica i amb molta voluntat. I ho complementarem amb un altre apartat amb unes altres iniciatives destacades a la xarxa des de diferents plataformes i xarxes.

3.1. Els blogs

Amb la irrupció del web 2.0 a partir del 2005, més o menys, resulta molt més fàcil aquesta tasca de compartir continguts a la xarxa i a més les noves eines permeten una interacció fluïda i directa entre els creadors de continguts i els seus lectors. Els cercadors, amb Google al capdavant, comencen a afinar i personalitzar molt millor les cerques i l'enorme teranyina mundial comença a

³ <http://perso.wanadoo.es/victor.pamies/Paremiol.htm>

prendre forma i es pot acotar d'una manera prou satisfactòria la informació que s'hi ha anat emmagatzemant.

Som a l'època dels portals d'internet, els fòrums i, treuen el cap per ja quedar-s'hi, els *blogs*. L'èxit del blog, malgrat els intents de definir-los i catalogar-los, rau en el fet que, bàsicament, només són una eina. Una eina, mal-leable i adaptable a gairebé qualsevol contingut, tan versàtil que permet als joves publicar els seus primers escrits o versos; els periodistes poden disposar d'un canal més personal per reflexionar o aportar notícies en un altre format; els fotògrafs poden exposar les seves fotografies; i, en essència, triomfen perquè permeten que qualsevol persona amb inquietuds pugui escriure sobre allò que li agrada o d'allò que n'entén. S'estructuren cronològicament i en els menús laterals aporten molta informació addicional o complementària. Inicialment permeten la inserció, a més del text, de fotografies (després també permetran oferir àudios i vídeos) i es poden destacar alguns continguts en pàgines estàtiques. L'estructura és flexible, configurable, amb multitud de plantilles i aplicacions que el converteixen en una eina molt fàcil d'utilitzar i molt potent pel que fa a la possibilitat de mostrar continguts ben diversos.

La gènesi d'aquest entramat de blogs sobre paremiologia catalana és una bitàcora personal, *Raons que rimen*,⁴ oberta al setembre del 2006, a través del servei gratuït de blogs de Google, *Blogspot*, que té la interfície en català i és un dels serveis pioners i més avançats del moment. Inicialment hi apareixen continguts sobre llengua catalana, TIC (tecnologia d'informació i comunicació), Vallromanes (el petit municipi del Vallès Oriental on viu l'autor) i altres inquietuds i primers estudis sobre paremiologia.

A poc a poc, amb l'increment d'actualitzacions, l'espai queda petit i el reordena a través d'altres blogs complementaris, amb continguts molt concrets i amb una unitat que els converteix en blogs autònoms, sempre amb el centre d'interès de la paremiologia, i amb la característica que es podien mostrar com a apartats diferents d'un mateix portal de paremiologia catalana. S'inicia la reconversió del primer portal en l'actual, al qual es pot accedir a través d'URL atractives i fàcils de recordar com <http://refranys.com> o <http://www.dites.cat>. I allà hi fan cap els diversos blogs especialitzats, que contenen un refranyer català-castellà,⁵ amb el seu equivalent de locucions i frases fetes,⁶ un refranyer temàtic,⁷ una enciclopèdia sobre paremiologia,⁸ una biblioteca amb la ressenya d'obres paremiològiques,⁹ un diccionari de citacions d'autor,¹⁰ una

⁴ <http://vpamies.blogspot.com>

⁵ <http://refranys.dites.cat>

⁶ <http://frasesfetes.dites.cat>

⁷ <http://tematic.dites.cat/>

⁸ <http://enciclopedia.dites.cat/>

⁹ <http://biblioteca.dites.cat/>

¹⁰ <http://diccionari.blogspot.com/>

paremiologia didàctica,¹¹ amb breus apunts sobre la història d'aquesta disciplina, un recull de les xerrades i conferències impartides per l'autor des del 2009,¹² els àudios i guions d'un programa de ràdio que feia sobre refranys a Ràdio Vallromanes al 2007, *Polsim de refranys*,¹³ de periodicitat quinzenal, o informació sobre els diversos tallers que imparteix sobre dites i refranys catalans,¹⁴ entre d'altres. I així fins a 17 blogs especialitzats diferents, que ofereixen més de 200.000 visites a l'any. Podeu consultar-ne més detalls en un article en gallec que va fer Joan Puigmalet (2012).

3.2. Alguns projectes concrets

Però a banda dels blogs, les noves tecnologies han permès explorar nous camins, a través d'eines informàtiques innovadores.

Dins d'aquest portal de paremiologia catalana en trobem algunes de ressenyables, des del 2010 ençà.

3.2.1. El *Top ten* de refranys catalans

Al març de 2010 des del blog *Raons que rimem* es féu una crida perquè qui volgués enviés els primers deu refranys que li vinguessin al cap. La intenció de l'experiment era fer un rànquing dels refranys més populars. En poc més de tres mesos s'aconseguien més de 1.200 enquestes de tot el territori de llengua catalana, la qual cosa va permetre elaborar un rànquing general i diversos rànquings dialectals, a banda d'un estudi interessantíssim amb aquests vora 12.000 refranys, dels quals més de 1.500 eren mencions úniques i el més votat, *Qui no vulgui pols que no vagi a l'era*, va obtenir un terç dels vots emesos. Trobareu l'històric del projecte en una pàgina estàtica del blog.¹⁵

Finalment, aquest projecte va tenir una translació en paper amb la publicació, en col·laboració amb Jordi Palou a Cossetània Edicions el 2012, del llibre *Els 100 refranys més populars*. Vasos comunicants entre la xarxa i el paper que es complementen i conviuen.

3.2.2. L'enciclopèdia del cos humà a través de les dites

Amb la irrupció a l'estat del fenomen del micromecenatge (*crowdfunding*) al 2011 es va aconseguir que un recull de dites sobre l'ull, en format de diccionari, a través de la plataforma Verkami,¹⁶ fos el primer llibre català finançat a través d'aquest procediment de petites aportacions de molts mecenes que aposten per la gestió i desenvolupament del projecte creatiu i a més en participen. El

¹¹ <http://didactica.dites.cat/>

¹² <http://conferencies.dites.cat/>

¹³ <http://polsim.dites.cat/>

¹⁴ <http://tallers.dites.cat/>

¹⁵ <http://vpamies.dites.cat/p/top-ten-dels-refranys-catalans.html>

¹⁶ <http://www.verkami.com/>

projecte consistia en l'edició, publicació, difusió i distribució d'un diccionari de dites sobre l'ull: *Amb cara i ulls*. Un total de 710 parèmies, amb el significat, sinònims, equivalències idiomàtiques i altres informacions extretes de molt diverses fonts. En ser un llibre autopublicat del qual hom disposava del 100 % dels drets d'autor, va permetre, paral·lelament, oferir una versió en línia en format de blog,¹⁷ amb tots els mateixos continguts del llibre, però amb l'avantatge de l'edició en línia, amb la incorporació de les eines de cerca que un blog permet incorporar a tots els textos publicats i amb una adreça de consulta, funcional per a qualsevol dispositiu que es connecti a la xarxa. Una alternativa als llibres digitals o a les còpies digitalitzades de les obres en paper. El llibre va tenir continuïtat al 2012 amb el segon llibre de la col·lecció: *En cap cap cap. Diccionari de dites i refranys sobre el cap* (més de 1.400 dites sobre el cap que també es pot consultar en línia);¹⁸ i és a punt de sortir el tercer exemplar: *Una mà de dites. Diccionari de dites i refranys sobre la mà*. Aquest és un altre exemple de la complementarietat i la convivència entre les obres de paper i les difoses a la xarxa.

3.2.3. Els refranys dels pobles dels Països Catalans

En aquest projecte es pretenen aprofitar les avançades opcions de geolocalització dels mapes de Google per presentar en un mapa geogràfic de tots els Països Catalans les dites tòpiques, els refranys que contenen algun nom de toponímia major de tots els Països Catalans. Es tracta de situar sobre el mapa les dites referides als més de 1860 municipis dels Països Catalans i que els usuaris puguin navegar, tant a través del mapa, com a través dels diversos índexs i etiquetes del blog de suport.¹⁹ La voluntat d'aquest projecte és que siguin els mateixos usuaris qui proposin o aportin les dites que coneixen de cada poble per garantir que són dites tòpiques encara en ús o conegudes i hi ha un formulari a l'encapçalament del blog perquè la gent pugui fer-les arribar còmodament, o a través dels comentaris si volen afegir o modificar informació en alguna fitxa ja oberta. La idea del projecte era que fos participatiu i que qui volgués hi pogués aportar el seu granet de sorra de manera senzilla. Actualment hi ha oberts més de 500 municipis.

3.2.4. Les 300 dites que faran història

Durant l'any 2014, any del Tricentenari de la implantació del Decret de Nova Planta i any en què els catalans del Principat de Catalunya eren convocats a votar per decidir el seu futur com a estat el dia 9 de novembre, es va plantejar, a partir del 13 de gener i fins al mateix 9 de novembre (302 dies després),

¹⁷ <http://ulls.dites.cat/>

¹⁸ <http://cap.dites.cat/>

¹⁹ <http://topica.dites.cat/>

proposar cada dia una dita que intentava relacionar, a través d'una glossa d'uns tres paràgrafs, amb el procés i l'actualitat del moment, relacionant-ho amb la situació política i a partir de comentar el sentit de la dita i vincular-la a altres dites relacionades. La dita apareixia a primera hora del matí publicada al blog *300 dites que faran història*²⁰ (el blog ha tingut gairebé 30 000 visites i quasi 50 000 visualitzacions de pàgines en aquests mesos d'activitat) i se n'amplificava el ressò a través del canal de Twitter,²¹ que ha arribat a acumular més de 1400 seguidors, i la pàgina de Facebook,²² amb més de 560 seguidors. A més a més, de cada una de les dites se'n feia una imatge que seguia el mateix camí a través de les xarxes socials.

3.2.5. Butlletí mensual sobre dites i refranys catalans

Des de setembre de 2014 es publica, gràcies a una eina d'elaboració de butlletins i gestió de subscriptors, un butlletí mensual sobre dites i refranys catalans que permet fer difusió de les iniciatives pròpies d'aquest portal i oferir als subscriptors diversos recursos i eines que poden trobar en línia i que els poden ajudar a resoldre dubtes en aquest àmbit o a elaborar materials didàctics. Es proposen enllaços a recursos, vídeos, àudios o novetats bibliogràfiques, entre d'altres continguts. Per preservar la voluntat de les persones de rebre només aquelles informacions que els interessin, s'han de subscriure per poder-lo rebre còmodament a la seva adreça de correu electrònic el dia 1 de cada mes. La subscripció es gratuïta.²³

Finalment l'autor manté i alimenta, des del 1995, una base de dades sobre refranys, amb el buidatge sistemàtic d'obres paremiològiques, diccionaris, obres de narrativa d'autors significatius, buidatge de revistes i diaris, de pàgines web i d'aportacions orals o a través de les xarxes socials. Una feina de formiga que pren cos amb més de 450 000 refranys catalogats, amb informació sobre la font i altres d'addicionals que conté l'obra de referència. Aquest és el veritable coixí que permet mantenir tot el portal de paremiologia i atendre les consultes de col·legues i mitjans de comunicació que s'interessen pels refranys o volen resoldre dubtes diversos.

4. ALTRES INICIATIVES A LA XARXA, A TRAVÉS DE LES DITES I ELS REFRANYS CATALANS

Però els refranys han irromput amb força a la xarxa i podem detallar i trobar moltes iniciatives que tenen les parèmies com a centre d'interès. Per acabar faré un tast de les principals iniciatives que ara mateix podeu trobar a la xarxa sobre

²⁰ <http://300.dites.cat/>

²¹ <https://twitter.com/300dites>

²² <https://www.facebook.com/pages/300-dites-que-faran-hist%C3%B2ria/191079137756371>

²³ <http://eepurl.com/ZgFVP>

refranys catalans, perquè us feu una idea de les moltíssimes possibilitats que ha obert internet a aquestes peces antigues i en perill d'extinció.

4.1. Pàgines web i blogs

N'hi ha un munt d'actives i ben diverses. Vegem-ne algunes que presenten alguna singularitat que les fa ressenyables.

4.1.1. *Rodamots*

*Rodamots, cada dia un mot*²⁴ és una iniciativa de Jordi Palou, activa a la xarxa des de 1999 i amb més de 25 000 subscriptors a qui, a través de l'adreça de correu electrònic facilitada amb l'alta al servei, fa arribar cada dia de la setmana laboral (de dilluns a divendres) un mot comentat, amb el seu significat i un exemple d'ús. Han rodat per *Rodamots* moltíssimes frases fetes i refranys, que es poden trobar a través dels complets índexs temàtics de la pàgina web, on hi ha l'històric d'aquests 15 anys de publicació.

4.1.2. Refrans i modismes tortosins, de Federico Pastor i Lluís

Albert Aragonès Salvat, al 2003, a través del Premi Enric Bayerra de Tortosa, fa un complet estudi de les parèmies que Federico Pastor va publicar d'una manera esparsa al setmanari *Libertad* de Tortosa entre 1908 i 1910. Són 2.500 refranys i modismes classificats temàticament i enriquits amb un estudi lingüístic de la parla col·loquial dels tortosins de finals del segle XIX.²⁵

4.1.3. *El refranyer*, de José Gargallo Gregori

Aquest refranyer temàtic²⁶ és obra d'un professor d'institut de la Vall d'Uixó, a la Plana Baixa. Conté més de 40 000 refranys classificats en 55 temes i ofereix algunes aplicacions com un refrany aleatori al compte de Facebook o al blog. Alguns contenen l'explicació.

4.1.4. *Paremiologia catalana*, d'Antoni Gimeno

La peculiaritat d'aquesta pàgina d'Antoni Gimeno,²⁷ un mestre de la Garriga ara jubilat a Tona, és sobretot l'apartat del calendari, on té la intenció d'oferir un refrany per a cada dia de l'any, a banda d'altra informació folklòrica i de festivitats. També recomano l'apartat sobre el cicle de la llargada del dia.

²⁴ <http://www.rodamots.com/>

²⁵ <http://usuaris.tinet.org/aragones/webrefranspastor/>

²⁶ <http://www.elrefranyer.com/>

²⁷ <http://tionia1.pangea.org/Paremiologia/ParemiaFrameset-1.htm>

4.1.5. *El racó de les expressions*, del CRP de l'Alt Camp (Valls)

En aquest web²⁸ presenten, en format de llibres i a través d'un d'índex alfabètic utilíssim, les dites que publiquen als setmanaris comarcals *El Vallenc* i *Nova Conca* Josep M. Calbet, autor dels textos, i Carmen Álvarez i Maria Banús, autores de les il·lustracions. Més de 500 dites comentades des del 2012, que han donat peu a la publicació de 3 volums (que també es troben aquí en format pdf).

4.1.6. *Viquidites*

Sota el paraigua de Wikimedia Foundation i amb el segell de la Wikipedia, hi ha un projecte paral·lel que en català pren el nom de Viquidites.²⁹ Mantingut per editors voluntaris, ha anat creixent en volum, continguts i complexitat en els darrers anys i és un projecte amb molt recorregut encara.

4.2 Les parèmies a les xarxes socials

Avui en dia parlar de xarxes socials és gairebé exclusivament referir-se a *Facebook* i *Twitter*, amb permís de *Google+*, *Pinterest* o *Instagram*, per citar-ne només algunes de les que tenen més usuaris i activitat diària. Però aquest món i mercat és molt canviant i no podem ni imaginar quines seran les xarxes existents i en funcionament d'aquí 5 o més anys. Pensem que *Facebook* comença al 2004 (tot just té 10 anys), *Twitter* és del 2006 i l'omnipresent *Google* va ser fundat al 1998.

Per poder fer-nos una idea de la vitalitat d'aquestes pàgines no ens podem referir a visites diàries, perquè aquest control el tenen els creadors del programa i normalment no el fan públic ni és accessible per a cada usuari, sinó que ens haurem de referir a seguidors o "m'agrada". Una dada molt variable i que només ens pot servir a títol orientatiu per saber la popularitat d'un lloc determinat.³⁰

4.2.1. *Twitter*

Al *Twitter* hi ha un seguit de perfils que piulen habitualment sobre el tema de refranys, com per exemple @LoCiscodeCanPey, @sentosentencies, @paraulesenxarxa, @refranysCAT, @refranys_usuals o @ditescat i @300dites, i també trobem un reguitzell d'etiquetes per seguir temes sobre refranys i que els usuaris de *Twitter* fan servir habitualment, com ara #parèmies, #refranydeldia o #ditaldia.

²⁸ <https://sites.google.com/a/xtec.cat/el-raco-de-les-expressions/>

²⁹ <http://ca.wikiquote.org/wiki/Portada>

³⁰ En el cas d'aquest article, totes les mencions a pàgines web de blogs i xarxes socials corresponen a visita feta a mitjan octubre de 2014.

4.2.2. Facebook

Al *Facebook* podem trobar sobretot pàgines sobre dites i refranys i grups amb aportacions sobre dialectologia i dites pròpies de determinades zones.

D'entre les pàgines sobre refranys podem destacar:

- *Paremiologia catalana*,³¹ amb gairebé 1.200 “m’agrada” (que és la manera de fer-se seguidor en aquesta xarxa social). S’hi actualitzen la majoria de publicacions dels blogs de dites.cat.
- *Refranys dels pobles dels Països Catalans*,³² amb més de 500 “m’agrada”.
- *Els refranys més usuals de la llengua catalana*,³³ amb més de 850 “m’agrada”.
- *300 dites que faran història*,³⁴ amb més de 550 “m’agrada”.

Hi ha també un seguit de grups molt actius i amb continguts prou diversos, tant pel que fa a la quantitat com a la qualitat. Per exemple:

- *Rescatem paraules de l’oblit*,³⁵ amb gairebé 4.000 membres. D’aquest grup, Juli Jordà n’ha extret material per publicar un llibre, *Paraules en xarxa*, el 2014, finançat a través de micromecenatge al portal Verkami.
- *Dialectes*,³⁶ amb vora 5.000 membres.
- *Paraules òrfenes*,³⁷ amb vora 320 membres.
- *Cançons, refranys, embarbussaments i frases fetes catalanes*,³⁸ amb vora 575 membres.
- *Jo parli català rossellonès*,³⁹ amb vora 325 seguidors.

I finalment vull destacar algunes pàgines de *Facebook* amb contingut paremiològic que, habitualment, juguen molt amb les imatges per mostrar aquests continguts d’una manera més atractiva i facilitar-ne la difusió, dins el mateix *Facebook* o en d’altres canals com ara el *WhatsApp* o altres xarxes socials.

- *Dites Refranys*,⁴⁰ amb més de 3.500 “m’agrada” i un disseny i comentari de les dites molt destacable.
- *Refranyer diari*⁴¹ és un perfil personal a *Facebook*, però comparteix molta informació paremiològica.

³¹ <https://www.facebook.com/paremiologia.catalana>

³² <https://www.facebook.com/ditescatalanes>

³³ <https://www.facebook.com/refranysmesusuals>

³⁴ <https://www.facebook.com/pages/300-dites-que-faran-història/191079137756371>

³⁵ <https://www.facebook.com/groups/372678222859868/>

³⁶ <https://www.facebook.com/groups/dialectesdelcatala/>

³⁷ <https://www.facebook.com/groups/187692018046018/>

³⁸ <https://www.facebook.com/groups/109867335700594/>

³⁹ <https://www.facebook.com/groups/skypecatala/>

⁴⁰ <https://www.facebook.com/dites.refranys>

⁴¹ <https://www.facebook.com/RefranyesiDitesCatalanes>

4.2.3. Altres iniciatives

Voldria acabar de presentar diverses iniciatives que mostren la vitalitat dels refranys a la xarxa fent esment d'un seguit de projectes comercials que volen potenciar el coneixement d'expressions ben populars per decorar i vendre samarretes, com és el cas de *Catalunyam*,⁴² un dels pioners, amb les seves *Frases ben fetes*, amb expressions com *S'ha acabat el bròquil*, *Tocat del bolet*, *Quins pebrots* o *Penjat com un fuet*; o *Català il·lustrat*,⁴³ comercialitzat per *Partisano* i amb dissenys de Marta Montenegro, una jove dissenyadora olotina, amb frases com *No tinc ni cap ni peus*, *M'han donat gat per llebre* o *Tinc el cap ple de pardals*; o encara les sentències del Tio Sento:⁴⁴ *No tens trellat ni forrellat*, *Vaig com cagalló per sèquia* o *Agarra el ciri que la processó és llarga*.

5. CONCLUSIONS

Les dites i els refranys, doncs, sembla que han pres una nova embranzida a través d'internet i la xarxa, malgrat saber que són peces que remeten a una cultura antiga, sovint fossilitzada i que ja no presenta recurrència en la llengua escrita ni en la memòria oral. Pensem en nous refranys, apareguts modernament, que facin referències a objectes o situacions modernes (autobusos, ordinadors, caixes d'estalvi...). No n'hi ha. Pot seguir sent recursiu l'apartat de frases fetes, on els models comparatius s'han anat actualitzant (per passar, per exemple d'un *Nuvolari* a un *Fittipaldi*; o de *fer Pasqua abans de Rams a casar-se de penal*). I malgrat que el llenguatge periodístic les proscriu en la majoria de manuals d'estil, apareixen com bolets quan un titular cerca cridar l'atenció o un periodista pensa un nom per a la seva columna diària o setmanal. I són també peces cobejades en moltes campanyes publicitàries, perquè no deixen de ser eslògans que copsen i sintetitzen en poques paraules idees, pensaments o conceptes concrets i atractius per als consumidors, que els coneixen, reconeixen i associen amb un objecte concret.

BIBLIOGRAFIA

- ALCOVER, MN. A. i MOLL, FRANCESC DE B. (1926-62), *Diccionari català-valencià-balear*, Mallorca, Ed. Moll [10 vol.].
- FARNÉS I BADÓ, S. (1913), *Assaig de Paremiologia Catalana Comparada*, vol. 1 (Abarcar-Amich), Barcelona, Il·lustració Catalana.
- FARNÉS I BADÓ, S. (1992-99), *Paremiologia Catalana Comparada*, Vidal Alcover, J., Sunyer, M. i Savall, J. Ll., amb la col·laboració de J. M. Pujol, Barcelona, Columna [8 vol.].

⁴² http://www.catalunyam.cat/index.php?id_col=7

⁴³ <http://www.partisano.cat/c/73>

⁴⁴ http://sentosentencies.com/cms.php?id_cms=10&id_lang=6

- PÀMIES I RIUDOR, V. (2011), *Amb cara i ulls. Diccionari de dites i refranys sobre l'ull*, autopublicat, Vallromanes, 2011, col·lecció "Enciclopèdia paremiològica del cos humà", núm. 1.
- PÀMIES I RIUDOR, V. (2012), *En cap cap cap. Diccionari de dites i refranys sobre el cap*, autopublicat, Vallromanes, 2012, col·lecció "Enciclopèdia paremiològica del cos humà", núm. 2.
- PUIGMALET, J. (2012), "Víctor Pàmies i la paremiologia digital", dins *Cadernos de Fraseologia Galega*, 14, Santiago de Compostela, 367-371.
- RASPALL, J. i MARTÍ I CASTELLS, J. (1986), *Diccionari de locucions i frases fetes*, Barcelona, Edicions 62.
- VENY I CLAR, J. (1912), "Paremiología y variación dialectal", dins *Géolinguistique*, 13, Grenoble, 313-342.